

Ludmila Bartůšková

Psychóza a spiritualita

Vybrané aspekty
vzájemného vztahu

KAROLINUM

Psychóza a spiritualita

Vybrané aspekty vzájemného vztahu

Ludmila Bartůšková

Recenzovali:

doc. MUDr. Jiří Beran, CSc.

doc. RNDr. Adrián Slavkovský, Ph.D.

doc. Mgr. Peter Šajda, Ph.D.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2021

Redakce Eva Flanderková

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2021

© Ludmila Bartůšková, 2021

ISBN 978-80-246-4991-7

ISBN 978-80-246-5078-4 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Věnováno rodičům, manželovi a dětem

Obsah

Úvod	11
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Religiozita a spiritualita	14
1.1 Základní vymezení pojmů: religiozita, spiritualita	14
1.1.1 Uvedení do problematiky	14
1.1.2 Historie užívání pojmů religiozita a spiritualita	15
1.2 Hlavní oblasti výzkumu R/S a zdraví	16
1.2.1 R/S a fyzické zdraví/nemoc	16
1.2.2 R/S a duševní zdraví/nemoc: historické poznámky	17
1.3 Vztahy R/S a duševního zdraví/nemoci	17
1.3.1 Obecné souvislosti R/S a duševního zdraví/nemoci	18
1.3.2 R/S a nejčastěji zkoumané duševní poruchy	18
1.4 Mechanismy ovlivňování duševního zdraví	20
1.4.1 Sociální oblast	21
1.4.2 Psychologická oblast	21
1.4.3 Biologická oblast	24
1.5 Problematika měření R/S	24
2. Psychóza	25
2.1 Základní vymezení pojmu	25
2.2 Klasifikace	26
2.2.1 Schizofrenie	26
3. Psychóza a R/S v odborné literatuře	31
3.1 Vymezení hlavních témat výzkumu	31
3.2 R/S a jejich vliv na nemoc	32
3.2.1 Náboženství a náboženské praktiky mezi pacienty se schizofrenií	32
3.2.2 R/S a psychopatologie	32

3.3 R/S a léčba schizofrenie včetně copingu a postoj odborníků	33
3.4 R/S a chování při hledání pomoci	36
3.5 R/S a modely nemoci u pacientů se schizofrenií, včetně nalézání jejího smyslu	37
3.6 Diferenciální diagnostika nemoci a R/S zkušenosti	39
3.7 R/S a kvalita života pacientů se schizofrenií	41

EMPIRICKÁ ČÁST

4. Úvod do empirické části	44
4.1 Cíl výzkumu	44
4.2 Výzkumné otázky	44
4.3 Popis vzorku	46
4.4 Struktura výzkumu	47
4.5 Popis jednotlivých metod	48
4.5.1 Religiozita a spiritualita	48
4.5.2 Kvalita života	49
4.5.3 Aktuální klinický stav	49
4.5.4 Prožívání blízkých vztahů	50
4.5.5 Vnímání a prožívání R/S	51
5. Výsledky	53
5.1 Rozložení vzorku podle sociodemografických údajů	53
5.2 Výsledky měření religiozity a spirituality	61
5.3 Výsledky zkoumání subjektivně vnímané kvality života	66
5.4 Výsledky korelace mezi dotazníky BSI-53 a SF-8 Health survey	70
5.5 Vyhodnocení dotazníku Prožívání blízkých vztahů ECR-R	79
5.6 Vyhodnocení dotazníku Negative Religious Coping (NRC) a Škály každodenní spirituality (DSES)	81
5.7 Obrazy Boha	83
6. Výzkumné závěry	88
7. Diskuse	89
7.1 Interpretace vyhodnocení sociodemografických údajů	89
7.2 Odpovědi na výzkumné otázky	91
7.3 Limity výzkumu	95
7.3.1 Výzkumná baterie	95
7.3.2 Způsob získávání odpovědí	95
7.3.3 Výběr a velikost vzorku	96
7.3.4 Téma výzkumu	97
7.3.5 Problematika statistického zpracování	97
7.3.6 Malá zkušenost výzkumníka a osobní angažovanost	97
7.4 Aplikace do praxe	98
7.4.1 Aplikace do terapeutické praxe	98

7.4.2 Aplikace do pastorační praxe	98
7.4.3 Aplikace do edukačního procesu	98
7.5 Podněty k dalšímu výzkumu	99
Seznam použitých zkratk	100
Summary	102
Bibliografie a informační zdroje	103

Úvod

Měla jsem to štěstí, že na začátku mých vysokoškolských studií i mé profesní dráhy stáli lidé, kteří na svět pohlíželi komplexně. Zajímal je celý životní příběh pacienta, o kterého se starali, nejen jeho nemoc. Tento bio-psycho-socio-spirituální přístup k člověku, který je dnes naštěstí v lékařské praxi již čím dál více samozřejmější, mě oslovil natolik, že kromě vzdělávání v psychiatrii (tedy v biologické sféře) a psychoterapii (v psychosociální sféře) jsem vystudovala ještě náboženské nauky a posléze i teologii, abych se orientovala i ve sféře spirituální.

V komplexním přístupu k člověku se schizofrenií a v hledání osobitého přístupu k němu s cílem pomoci mu zkvalitnit jeho život jsem měla možnost se deset let učit ve specializovaném, v době vzniku opravdu jedinečném zařízení pro komplexní léčbu psychóz, a to v Denním psychoterapeutickém sanatoriu Ondřejov pod vedením prim. MUDr. Martina Jarolímka. Díky němu se také mohl realizovat výzkum představený v této práci.

V poslední době je možné ve vědeckém světě pozorovat rostoucí zájem o výzkum religiozity a spirituality; právě tak schizofrenie je předmětem značného objemu výzkumů. Oba dva světy, tedy svět religiozity a spirituality, jsou stejně jako svět pacientů se schizofrenií v jistém slova smyslu neuchopitelné, jedinečné, ale o to zajímavější a více fascinující. Byla jsem ráda, že jsem se svými pacienty mohla vstoupit na tenký led hovorů o religiozitě a spiritualitě a po počátečních rozpacích na obou stranách zažít, že toto téma je pro jejich život často velmi důležité – důležitým způsobem zapadá do jejich životního příběhu (a tedy i do terapie) a někdy skrývá i důležitý klíč k odhalení smyslu dění.

Ráda bych tedy na tomto místě poděkovala již zmíněnému prim. MUDr. Jarolímkovi za jeho přístup k léčbě lidí se schizofrenií a snahu